

YTTRANDE
2024-03-27
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remissyttrande – Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun SOU 2023:58 (Ku2023/01093)

Tankesmedjan Unga tankar om musik (UTOM) tar härmed möjligheten att som icke listad remissinstans svara på promemorian “Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun”. UTOM är kulturlivets enda tankesmedja och samlar professionellt yrkesverksamma från hela musiklivet i ett forum som ska arbeta för framtidens inkluderande, utmanande, toleranta och djärva musikliv.

ALLMÄNT

UTOM ställer sig på ett övergripande plan positivt till utredningens syfte och mål, att öka flexibiliteten i kultursamverkansmodellen samt stärka samverkan genom att flytta fokus från flernivåstyrning till flernivåsamverkan och involvera kommunerna på ett mer direkt sätt. UTOM ser dock att förslaget, i kontrast till dess ambitioner, löper viss risk att både försämra förutsättningarna för ett levande kulturliv i landet samt skapa en större administrativ börda för regioner och kommuner.

UTOM anser sammanfattningsvis att:

- Det finns risk att förslaget resulterar i en ökad ojämlikhet mellan resursstarka respektive resurssvaga kommuner där de resurssvaga kommunerna saknar kapacitet att hantera utökade kulturpolitiska arbetsuppgifter.
- Författningsförslagets ändamålsparagraf är ofullständig och borde lyfta fram samtliga kulturpolitiska mål.
- Det måste tydligare definieras hur respekten för den konstnärliga friheten ska värnas. Att låta individuella regioner och kommuner själva ta fram metoder för hur den konstnärliga friheten ska skyddas är inte en hållbar lösning.
- Kulturskolan bör ges en mer central plats i kultursamverkansmodellen och ett nationellt ansvar bör tas för återväxten av kulturarbetare och kulturskolans fortlevnad.
- De estetiska ämnena i grundskolan bör tillmätas större vikt.

Kommunernas ökade ansvar

UTOM ser vissa risker med det ökade ansvar över det lokala kulturlivet/den lokala kulturpolitiken för kommunerna som förslaget innebär. För större kommuner kan detta nya ansvar innebära en vitalisering

och demokratisering av kulturlivet med kulturpolitiska beslut som fattas närmare medborgarna. Men för mindre kommuner som saknar de större kommunernas administrativa muskler och kulturpolitiska kompetens kan detta nya ansvar innebära en ohanterlig administrativ börda som resulterar i att kulturpolitiska satsningar i stället uteblir. UTOM ansluter sig till Musik i Syds och SKR:s remissvar samt oroas över att förslaget kan resultera i en ökad ojämlikhet mellan resursstarka respektive resurssvaga kommuner där de resurssvaga blir de stora förlorarna.

Författningsförslagets ändamålsparagraf

UTOM ansluter sig till Musik i Syds kritik av utformningen av författningsförslagets ändamålsparagraf. Denna knyter endast an till två av fem av de kulturpolitiska målen. De övriga målen riskerar därmed att nedprioriteras eller glömmas bort helt när de utelämnas ur författningstexten.

Konstnärlig frihet

Av §10 i författningsförslaget framgår att den konstnärliga friheten ska respekteras samt att region och kommun ska dokumentera hur detta sker när de fördelar statsbidrag. UTOM ställer sig positiva till att ett skydd för den konstnärliga friheten skrivs in i författningstexten, däremot ställer sig UTOM frågande till utredningens förslag på hur detta skydd ska efterlevas. Utredningen ger inte uttryck för hur den konstnärliga friheten ska skyddas i praktiken, utan vill istället att kommun och region ska utarbeta och beskriva hur detta ska ske. När kommun och region själva ska utarbeta och dokumentera hur den konstnärliga friheten respekteras är det inte svårt att föreställa sig ett scenario där denna fråga behandlas styvmoderligt, särskilt i mindre och mer resurssvaga kommuner när dessa både ska utveckla en god metod för att värna om den konstnärliga friheten i det kommunala beslutsfattandet samt skapa ett bra sätt att dokumentera detta arbete på. Om utredningen anser denna typ av gränsdragningar som utmanande i dagsläget är dessa antagligen ännu mer utmanande för resurssvaga kommuner. Det är svårt att se hur den konstnärliga friheten ska respekteras på ett effektivt sätt i ett system där i praktiken 290 olika definitioner av vad respekt för den konstnärliga friheten är kan samexistera.

Vidare anser UTOM att frågan om vem som ska kontrollera en kommuns eller regions arbete med att respektera den konstnärliga friheten inte besvaras på ett tillfredsställande vis i utredningen. Är tanken att detta ansvar läggs på den enskilde medborgaren, som då åläggs att föra talan mot kommunalt fattade kulturpolitiska beslut i domstol? Det riskerar att bli ett system där för mycket av kontrollen av skyddet för den konstnärliga friheten lämnas åt den enskilde medborgaren (vilket i detta fall i praktiken antagligen blir den enskilde kulturutövaren). Det finns risk att en ordning med en svag kontrollerande part uppstår där den konstnärliga friheten som ett resultat av detta inte respekteras på samma sätt som hade kunnat ske om det funnits tydligt definierade tillvägagångssätt och kontrollmekanismer för detta.

Kulturskolans samordning och fortlevnad

UTOM anser att kulturskolan borde ges avsevärt större vikt i utredningens förslag och ansluter sig till Kulturskolerådets remissvar där bedömningen är att kulturskolan bör ges en mer central plats i kultursamverkansmodellen.

UTOM undrar vem som bär det nationella ansvaret för återväxten av musiker och kulturskolans fortlevnad. Ansvaret för kulturskolans samordning mellan statlig, regional och kommunal nivå bör ingå i kultursamverkansmodellen.

UTOM anser att den enda möjliga parten att ta helhetsansvar för återväxten av musiker och kulturarbetare är staten, och att det ansvaret via kultursamverkansmodellen skulle kunna fortplantas ut till alla landets regioner, kommuner och kulturskolor. Både kommunala och privata. Det bör tydligt framgå

att varje region ska samordna kulturskolans regionala angelägenheter, och att viss statlig finansiering tillförs dessa samordningsfunktioner. Denna samordning finns redan i flera regioner, men skulle behöva stärkas och permanentas.

Kulturens roll i skolan

UTOM ansluter sig till SKR:s remissvar och ställer sig bakom utredningen i dess bedömning att de estetiska ämnena i grund- och gymnasieskolan bör tillmätas större vikt. Utredningen beskriver att både OECD, som är ansvariga för PISA, samt Myndigheten för kulturanalys i olika rapporter har framhållit kreativt tänkande, uttrycksförmåga och problemlösning som viktiga områden i framtiden. Detta är områden som kan utvecklas och stärkas genom att ge de estetiska ämnena mer utrymme i skolan.

Vi är alla beroende av olika kunskaper och erfarenheter för att utveckla vår egen kulturella bildning. Barn från en socialt och ekonomiskt stark bakgrund får ofta de nödvändiga verktygen hemifrån medan barn från svagare hem inte får detta i samma utsträckning. Om vi ska ta skolans roll som utjämnare av sociala och ekonomiska förutsättningar på allvar bör vi också ta skolans roll som bildare och tillgängliggörare av olika kulturella uttryck på allvar. Detta gör vi bäst genom att tillmäta de estetiska ämnena större betydelse och utrymme i skolan. UTOM ställer sig bakom utredningens analys även i detta hänseende.

För tankesmedjan Unga tankar om musik,

Gustaf Bäckström Elmelid, ordförande

Max Låke, verksamhetsledare